

SUMARI

1. [NOTÍCIES](#)
2. [PROPERES CITES](#): curs 2006/07
3. [MATERIALS](#): Conferència Dra. Hebe Tizio

EDITORIAL

Taula rodona sobre “Experiències sobre Adolescències i Vincles”. II Fòrum Interxarxes

De l'estiu ençà hem tingut l'oportunitat de trobar-nos, en sessió plenària, dues vegades. La primera (setembre) per reflexionar sobre el funcionament del Seminari d'Anàlisi de Casos, espai clau en el desenvolupament del projecte. La segona (octubre) per presentar els resultats de la recerca que sobre “Adolescència i Vincle(s)” ha dut a terme el GRAV durant el curs passat i debatre amb ponents i assistents sobre aquesta temàtica.

Paral·lelament hem continuat el treball de casos, amb noves incorporacions, la participació en Carmel Amunt i la relació institucional amb la CTIC central.

Aquesta múltiple dimensió de la reflexió permanent i crítica dels nostres procediments i alhora la posta al dia sobre les problemàtiques, objecte del nostre treball, són la clau de sostenibilitat del projecte. No hi ha progrés sense crítica i revisió del que s'està fent i sense qüestionar-se les noves formes en que es presenta el malestar a la nostra època i específicament al nostre territori.

El principal actiu d'un projecte com Interxarxes es aquesta capacitat de renovar el compromís i el desig dels professionals pels objectius del projecte. La connexió amb altres xarxes territorials i/o centrals s'ha d'entendre des d'aquesta perspectiva. Encetem un nou curs i podem estar (moderadament) satisfets de l'inici. La constància i perseverança en les tasques –les informacions del dia a dia del projecte que trobareu en aquest butlletí n'és una mostra- es una garantia per la continuïtat de la cura, objectiu final del treball en xarxa.

Comitè Tècnic

NOTÍCIES

Jornada CTIC Central

El passat 11 de juliol es va celebrar a Barcelona la **Jornada de la CTIC** amb participació de tots els projectes endegats a tot Catalunya. Aquesta trobada, presidida per la **Carme Figueres**, consellera de Benestar i Família i pel **Jaume Funes**, Secretari de Famílies i d'Infància tenia com a finalitat establir un espai d'intercanvi d'experiències i de models, per a definir les propostes de futur i directrius de treball a desenvolupar durant el 2006-2007.

La Jornada, amb força assistència, va permetre fer una avaluació de la situació actual de les CTIC's territorials i recollir propostes pel proper curs. Una de les experiències que es va presentar de manera més detallada va ser Interxarxes, representada pel seu coordinador i per altres membres del comitè tècnic: **Ma Àngels Albertos (SSPP)**, **Marta Dot (CSMIJ)**, **Eulàlia Miró (CSMIJ)** i **Ma. Lluïsa Pérez (EAP)**.

A la tornada de vacances, el 31 d'octubre de 2006 va ser convocada una reunió de la comissió CTIC Central a la que va estar convidada Interxarxes per tal d'avaluar la Jornada de juliol i fer propostes específiques per continuar treballant. Va estar presidida pel **Jaume Funes**, Secretari de Famílies i d'Infància qui va prendre nota de les propostes per traslladar-les al proper responsable de la Secretaria, en cas que ell no continuï en el càrrec.

Un element clau per pensar la CTIC serà la futura Llei d'Atenció als Infants i Adolescents i de l'Exercici dels seus Drets i Responsabilitats de la qual hi ha un primer document de treball que haurà de ser debatut pel proper Parlament de Catalunya.

Assistència: Nous casos

L'atenció de casos segueix sent una peça clau del projecte i en el primer trimestre del curs 2006/07 hi ha hagut 7 nous casos per incorporar de les diferents zones: Horta, Guinardó, Carmel i Vall d'Hebron. Alguns dels quals contenen amb la participació dels professionals dels Equips d'Atenció Primària en salut.

Formació: Seminari d'Anàlisi de casos: “La construcció del cas en el treball en xarxa”

El passat 29 de setembre es van reprendre les activitats formatives amb una reunió plenària que va comptar amb l'assistència de 63 professionals i centrada en “La construcció del cas en el treball en xarxa”. **Àngels Pijoan (EAP)** va fer una brillant exposició de l'informe redactat conjuntament amb el seu equip que analitzava la marxa del espai Seminari d'Anàlisi de Casos des del seu començament. Va establir 4 apartats: Anàlisi de la informació aportada, Distribució del temps, Paper de l'assessor extern i Satisfacció dels professionals. En cada capítol va introduir elements d'anàlisi i crítica i alhora propostes de canvi que van estar debatudes amb els assistents.

A continuació **José R. Ubieto**, coordinador del projecte va proposar 10 punts de reflexió sota el títol: “Com es construeix un cas?” on destacà la complexitat del nostre treball (objecte de treball, implicacions emocionals, risc d'omnipotència), la definició d'objectius ajustats (anticipació a les desorganitzacions familiars, producció col·lectiva de un nou saber sobre el cas,..), la necessitat d'un pla de treball (auto-disciplina per garantir la conversa permanent sobre el cas, procediments orals i escrits,..) i límits i possibilitats del treball en xarxa (risc d'idealització del projecte, cicle com a concepte operatiu,..).

Com a idees resultants d'aquest debat recollim:

1. **Els casos presentats han d'estar acordats prèviament** (amb temps suficient, preferentment a començament de curs) per tots els professionals que hi intervenen.
2. **Cal preparar amb cura les presentacions** per part dels equips de cas i seguint un guió comú.
3. **Convé que les presentacions s'ajustin al temps** (no superior a 30') i amb un o dos professionals com a ponents de referència.
4. **El convidat extern ha de conèixer el text de presentació** amb antelació així com un seguit de qüestions (dubtes, interrogants) sobre les quals se li demana el seu parer.

5. **Les temàtiques tractades han d'incloure també situacions difícils** i impasses en que, a vegades, es troben els equips i professionals.

El Comitè Tècnic es va comprometre, recollint aquestes idees, a elaborar un Guió de presentació dels casos que serà remes, abans de finals d'any a tots els professionals per tal que puguin elaborar les seves presentacions.

Formació: Seminari d'Actualització de Serveis: Programa "Salut i Escola"

A continuació es va fer una presentació del Programa **Salut i Escola (PSiE)** a càrrec de la **Dra. Anna Carol Pérez**, Directora dels sectors sanitaris Eixample, Gràcia i Horta-Guinardó, i dels **Dr. Joan Mombrú** i **Dr. Alfonso Pozuelo** (Consorti Sanitari de Barcelona). Aquest curs 2006/07 suposarà la implementació generalitzada del programa, fins ara en fase pilot, i d'una manera més intensa a diversos districtes de la ciutat de Barcelona, un d'ells el nostre.

Els ponents van explicar la filosofia del projecte, els procediments (consulta oberta als IES, programes preventius, web jove, coordinació altres xarxes,..) i unes primeres dades obtingudes de la implementació actual.

La **Dra. Anna Carol Pérez** va posar l'èmfasi en la necessitat de aconseguir una bona coordinació amb el projecte Interxarxes per tal de afavorir la cooperació màxima entre els diferents serveis i professionals. Es va proposar la incorporació dels responsables del projecte al circuit territorial del Programa Salut i Escola al nostre dte.

Dinamització comunitària. Carmel Amunt: Barri educador

El grup de Família amb el **projecte Barri Educador** ha continuat la seva tasca d'anàlisi dels resultats dels nombrosos –i heterogenis- grups de discussió que van treballar el tema proposat "El respecte com a clau de la convivència". S'ha constatat la importància del tema i la sensibilitat que hi ha en determinats col·lectius: dones, població immigrant,..

Actualment resta pendent la realització de dos grups intergeneracionals per tal de validar les propostes fetes i pensar-ne d'altres.

Una de les novetats importants esta en la propera creació d'una web pròpia del projecte que funcioni com a Portal del Barri del Carmel i que incorpori pàgines de les diverses entitats participants amb una filosofia de co-responsabilitat i autonomia en l'edició i manteniment.

Web jove Paloksea

A finals de maig del 2006 es va posar en marxa la web jove interactiva "Paloksea" com a eina per afavorir el vincle entre els serveis i els adolescents del dte. La seva implementació esta a càrrec dels membres del GRAV. Inicialment es va fer una difusió ampla a tots els centres

educatiu mitjançant un *flyer* distribuït als alumnes de l'ESO. Resta pendent una nova difusió durant aquest nou curs 2006/07.

La web ofereix informació als joves sobre temàtiques del seu interès: Drogues, Sexualitat i Anticoncepció, Oci i Lleure, Conflictes familiars i/o entre companys. Aquesta informació es accessible des de la mateixa web i també mitjançant consultes personalitzades que son contestades en un termini màxim de 48 hores per part dels professionals del GRAV.

El funcionament d'aquesta web esta pensat amb els criteris de privacitat, immediatesa, i prioritjació de les problemàtiques viscudes pels mateixos adolescents.

Taula 1. Tipus de consultes a la web *Paloksea*

	Sexualitat	Oci	Família	Altres
Num. Consultes (%)	70	15	5	10

En els primers mesos hem rebut un total de 310 de les quals 24 han generat una consulta particularitzada. D'aquestes la gran majoria fan referència a qüestions sexuals i/o de contracepció. Les relatives a l'oci ocupen el segon lloc i altres fan referència a les relacions familiars i/o temes diversos.

Les consultes es distribueixen de manera similar entre nois i noies (50%) i l'edat majoritària es de 13-14 anys, es a dir les edats que corresponen al primer cicle de l'ESO.

Taula 2. Perfil de l'usuari de la web *Paloksea*

	Noies	Nois	12-15 anys	16-20 anys
Perfil usuari (%)	50	50	85	15

Si be es massa aviat per treure conclusions podem avançar que aquestes dades coincideixen amb les primeres dades obtingudes pel Programa Salut i escola en termes generals. Alhora confirmen també algunes de les constatacions fetes a l'estudi de camp i als qüestionaris evidenciant el *decalatge* important entre l'àmbit de la informació i el processament cognitiu que fan els adolescents de la sexualitat i d'altra banda la vivència i subjectivització d'aquesta sexualitat amb dubtes i angoixes que la informació no pot resoldre per ella mateixa.

II Fòrum Interxarxes: “Adolescència i Vincle(s)”

El passat 27 d'octubre, a la Biblioteca El Carmel – Juan Marsé, vam realitzar la segona edició del Fòrum Interxarxes, en aquest cas dedicat al tema “**Adolescència i Vincle(s)**”. Vam comptar amb la participació de gairebé 100 professionals. Si bé la majoria d'ells eren del dte. Horta-Guinardó, van ser presents també professionals d'altres territoris on s'estan duent a terme iniciatives de treball en xarxa.

L'acte d'inauguració va comptar amb la participació d'en **Jaume Funes**, Secretari de Famílies i d'Infància i de la regidora del dte. **Elsa Blasco**. Tots dos van insistir en la importància de donar continuïtat a aquests projectes i en la seva funció cabdal per articular polítiques d'infància coherents al territori.

La conferència inaugural, magnífica, va estar dictada per la Dra. **Hebe Tizio**, psicoanalista i professora de la UB en el departament de pedagogia social. Amb el títol “**¿Cómo tratar el malestar que se genera en la práctica?**” va partir dels primers resultats de la recerca del GRAV i va considerar un encert del projecte transformar un malestar (la dificultat del vincle amb els adolescents) en un símptoma del que ocupar-se i sobre el qual conversar. Va proposar mantenir el plural de les adolescències per tal de recollir la varietat de formules en las que s'expressen les dificultats pròpies del moment vital marcat per la pubertat com a accés a una nova realitat sexual. La decepció dels professionals cal que contempli la dimensió de la transferència com a via prínceps del vincle i com a eina que cal sostenir. Tot això en el marc d'un *aggiornamento* permanent dels professionals per treballar amb els adolescents i joves. La presència, a la taula de **Montse Gavalda** (Cdiap “Agalma”) i **Josep Ma Elías** (pedagog EAlA) van afavorir el posterior debat amb els assistents.

Posteriorment vam tenir una taula rodona on es van presentar els resultats de la recerca duta a terme pel **GRAV** (Grup de Recerca sobre Adolescència i Vincle) amb la participació de professionals de diferents serveis i amb l'objectiu general de millorar les estratègies de vinculació dels adolescents als serveis de salut, educació, lleure i atenció social. Els membres del GRAV: **Sara Alonso** (doctora en Antropologia i responsable de l'estudi de camp), **Marga Fdez de Alba** (Educadora APC), **Isabel Ustrell** (infermera Salut Comunitària d'Horta-Guinardó), **Brígida Ceballos** (educadora del CSS Vall d'Hebron) i **Neus Sitjà** (educadora del CSS Horta) vam presentar un resum i vam proposar pel debat algunes idees.

També vam gaudir de l'oportunitat de conèixer una altra experiència molt positiva, al nostre dte., com és el projecte “**Mirades**” presentat per **Dani de Juan**, de l'associació ADSIS.

A continuació i moderat per **Marta Dot** i **Teresa Abril**, membres del Comitè Tècnic del projecte, es va encetar un ampli debat sobre els diferents aspectes (Escola, Sexualitat, Drogues, Oci i participació, Estigmes social i psicològics) amb la participació d'una fila 0 on eren professionals de molts serveis del dte. i altres membres del GRAV.

Totes aquestes reflexions i propostes s'incorporaran a la redacció final de l'Informe de la Recerca que serà difós a finals d'any.

Difusió : Dia Internacional dels Drets de l'Infant

El passat 21 de novembre i organitzat per la Diputació de Barcelona va tenir lloc, al Prat de Llobregat, l'Acte de commemoració del Dia Internacional dels Drets de l'Infant. L'acte d'Inauguració i benvinguda va comptar amb la presència de **Luis Tejedor**, alcalde del Prat del Llobregat; **Carme Figueres**, consellera de Benestar i Família i **Katy Carreras-Moysi**, presidenta delegada de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona.

Després de la conferència "*Els Drets de l'Infant. El paper de la família i la comunitat*", a càrrec de **Xavier Querol**, metge pediatre i membre d'ACIM (Associació Catalana per la Infància maltractada) es va dur a terme una Taula rodona amb presentació de les experiències dels ajuntaments del Prat del Llobregat, Mollet del Vallès i la nostra experiència "**Interxarxes: Un treball amb infància i família**" a càrrec de **Elsa Blasco**, regidora del districte d'Horta Guinardó de l'Ajuntament de Barcelona.

A l'edició de setembre 2003, num. 13 del periòdic *més ciutat* trobem un article: "**Interxarxes, projecte pioner que agrupa els serveis adreçats a nens i joves**" que recull informacions sobre el nostre projecte i anuncia la convocatòria del II Fòrum Interxarxes.

PROPERES CITES

- ✓ Plenària
26 de gener de 2007 a les 9.15 h (9:15-12:30h)
Centre Cívic Guinardó. Avda. Verge de Montserrat 134
Seminari d'Anàlisi de Casos. Cas: zona Vall d'Hebron. Convidat :
Enric Berenguer. Seminari d'Actualització de Serveis: CAS
Sacedon
- ✓ Plenària
23 de març de 2007 a les 9.15 h (9:15-12:30h)
Centre Cívic Taxonera. Carrer Arenys 75
Seminari d'Anàlisi de Casos. Seminari d'Actualització de Serveis
- ✓ Plenària
25 de maig de 2007 a les 9.15 h- (9:15-14:00h)
Seminari sobre "Adolescències i consum de drogues"

MATERIALS

II Fòrum Interxarxes. Adolescència i vincle (s)

¿Cómo tratar el malestar que se genera en la práctica?*

Hebe Tizio

II Fòrum Interxarxes: conferència inaugural

Este Fòrum¹ es una manera ejemplar de abordar el malestar que se genera en la práctica porque el mismo trasciende la queja y se transforma en síntoma, lo que quiere decir que se lo puede trabajar.

Veamos los tres momentos lógicos, las secuencias, en la elaboración del malestar:

a. La dificultad: se formula como un problema del vínculo, una dificultad de conexión y vinculación de los profesionales con los jóvenes a pesar de hacerles ofertas que consideran que pueden ser de interés para los sujetos.

b. El efecto en los profesionales: esta dificultad produce un efecto en los profesionales que se nombra como “decepción” pues el esfuerzo que realizan no genera una continuidad del vínculo y no pueden profundizar en el trabajo con los jóvenes. La dificultad se transforma así en un síntoma de los profesionales pues se implican en el mismo.

c. La propuesta: se pasa así de la implicación a la responsabilidad y para tratar la dificultad-síntoma se elabora una propuesta sobre tres ejes de reflexión: cuestiones estructurales,

organizativas y de actualidad. La misma se propone para el intercambio con otros profesionales tomando la forma de este Forum.

Algunas aportaciones a partir de la propuesta realizada.

Los adolescentes como síntoma social o la diferencia entre la categoría y los sujetos.

Los adolescentes aparecen como síntoma social –lo quiere decir como síntoma del Otro que pueden encarnar los padres, los profesionales, los políticos, etc-, y que toma la forma de no saber qué hacer con ellos.

Se evidencia de este modo la distancia entre la categoría adolescencia y los adolescente concretos. En este desfasaje se ubica la dificultad. Hablar de síntoma social no implica olvidar la determinación individual y en este sentido hay que hacer la diferencia entre síntoma social y síntoma subjetivo. El síntoma social da la apariencia de homogeneidad, se construye como una categoría, y es allí donde debemos aislar lo singular de cada caso para desagregarlo del conjunto y poder tratarlo.

El problema radica, en este caso, en que se diseña una oferta en función de la definición de adolescencia que los profesionales manejan y luego los adolescentes concretos no encajan en la misma.

En realidad se puede hablar de adolescencia solamente al plural. Si decimos “el mundo de la adolescencia” caemos en la tentación de hacer un conjunto y adjudicar un supuesto ser común a los sujetos que caen bajo el mismo. Un artículo del *Nouvel Observatoire* de hace algunos años, en el monográfico sobre los nuevos adolescentes, comenzaba con esta pregunta: *¿Por qué los adolescentes parecen tan extraños a los adultos?* Podemos responder que los adolescentes aparecen como un enigma y como tal promueven variadas interpretaciones. De allí la cantidad de enunciados que se producen para intentar dar cuenta de cómo son los adolescentes a partir de la confusión que produce el pensamiento ingenuo entre la categoría y el ser. Son respuestas “parches” que ayudan a hacer con el no saber y la angustia de los profesionales pero no con los sujetos.

Los adolescentes concretos producen un cierto horror a los adultos que se apresuran a decir “en mi época era diferente”. Pero hay que entender que los adolescentes no son objetos pasivos sino sujetos creadores. Son más actuales a su época que a sus padres, como decía Marc Bloch, citando un viejo proverbio árabe. Son creadores porque inventan al mismo tiempo su propia forma de tratar el goce, las novedades del mañana y nos interpretan sin saberlo a veces con formas duras de rechazo a la oferta que hacemos. De este modo muestran la distancia entre nuestros ideales y la respuesta que ellos encarnan. Por suerte los adolescentes nunca salen como esperamos. Por qué no pensar que un aspecto de su rechazo es una forma de dividir al Otro, de agujerear nuestras creencias, de abrimos interrogantes y, también, de pedir ayuda. Porque, y aunque no lo parezca, los adolescentes necesitan de un adulto que los pueda escuchar, que les pueda poner límites, que les ayude a dar los pasos necesarios para avanzar hacia lo nuevo cuando teman no poder hacerlo. El adulto además de aceptar esta responsabilidad debe también aceptar que las nuevas generaciones lo superen. En este sentido, en muchos casos, los adolescentes devuelven al adulto su propio rechazo a revisar lo

que ha quedado caduco de su posición y en este sentido, si se los sabe escuchar no sólo se los puede ayudar sino que podemos aprender mucho.

Si pensamos a los adolescentes como síntoma se puede formular lo que no entendemos, lo que rechazamos, como nuestro punto ciego. Y hacerse responsable de ese punto ciego –lo que se ha podido ubicar como tema de esta Jornada- es una cuestión ética.

Lo que se rechaza en los adolescentes

La adolescencia al singular es una categoría que hace referencia a una etapa de la vida caracterizada por lo que los manuales llaman la “maduración sexual”. Para el psicoanálisis, hay que recordar que Freud hablaba de pubertad, esto quiere decir que se abre la posibilidad de otro acceso al goce que lleva al encuentro del partenaire sexual. Es en este sentido un momento de impase aparente y de desregulaciones hasta que aparece una conclusión sobre la forma de hacer con el goce.

Por ello es muy frecuente un cierto extravío del goce – aparecen descontroles o rechazos en distintos órdenes, comportamientos extremos: promiscuidades o ascetismos, etc. -, hasta que se estabiliza la propia manera de tratar el goce sintomáticamente.

Esta es una de las cuestiones que aparece como problemática para los adultos, y a la que muchas veces responden con el desconocimiento producido por la represión: “yo no sabía que...” o con una solapada violencia culpabilizadora que lanza a los adolescentes todo tipo de calificativos que en el momento actual tienden a la judicialización.

En este sentido podemos dar una vuelta más y decir que lo que hace aparecer como extraños a los adolescentes a los ojos adultos es que encarnan otra modalidad de obtener satisfacciones. En general los reconocemos cuando son niños aunque tengan sus rasgos propios y los desconocemos cuando aparecen sus goces sin duda porque el punto ciego, al que hacía referencia, es nuestro propio goce que defendemos tenazmente.

La decepción de los profesionales.

Veamos primero lo que es la decepción. Podemos decir que la decepción es un pesar causado por un desengaño. La decepción se produce por el encuentro con una verdad por la que se sale del engaño en el que se estaba, eso en lo que se creía- y tal vez demasiado-, ya no va. Se habla así de una lección recibida por una amarga experiencia.

Se puede tomar la decepción de dos maneras: como fracaso o como enseñanza. Muchos de los profesionales se “queman” porque no pueden procesar este punto que no tiene que ver con la complejidad de los casos que se atienden sino con la posición que se adopta ante los mismos.

Esta decepción nos puede enseñar mucho. Hay que pensar que la oferta para ser tal debe tener función de causa, causar el interés del sujeto. La oferta se puede ver como una promesa, es decir, tiene un horizonte que se propone alcanzable y el esfuerzo que conlleva se compensa porque “vale la pena”. Así la oferta abre un lugar para el sujeto y lo invita a alojarse cumpliendo

ciertas condiciones para poder alcanzar eso que se ve como valioso. Los profesionales saben que no es fácil sostener una oferta porque a veces el sujeto retrocede, pone a prueba y necesita límites. Es el deseo del profesional el que mantiene abierto el lugar de la oferta.

A veces cuando la oferta no funciona ese vacío se llena por parte del profesional y se transforma en demanda, "dime qué quieres...", lo que es en realidad un pedido de reconocimiento y por ello marca la pérdida de su función.

La transferencia

Hay que saber que siempre esta en juego la transferencia y es función de los profesionales causarla y sostenerla. La dificultad se puede pensar de dos maneras diferentes:

- .- los sujetos no aceptan la oferta que los profesionales dicen que les conviene.
- .- los profesionales tienen dificultad para crear transferencias, es decir, para despertar el interés de los sujetos.

Entonces la pregunta cambia, ya no es exactamente por qué no aceptan la oferta sino qué es lo que pasa con la transferencia.

¿Cómo producir esa transferencia cuando las propuestas de atención son homogenizadoras y se centran en los protocolos de evaluación? Acaso no sabemos que los protocolos son las nuevas formas de control social a dos bandas, es decir, controlan al sujeto y al profesional privándolo de realizar su verdadera función?

Cuando un adolescente va para ser atendido por un problema psicológico, cuando lo atienden los educadores, cuando se trata de una entrevista social ¿qué se privilegia? ¿Qué lugar se abre para el sujeto? Se podrá hilar más fino pero cuando se ataca de manera directa la modalidad de goce del sujeto se produce transferencia negativa y eso no es problema del sujeto sino del Otro.

Revisión de algunos puntos.

Hoy la relación al Otro ha cambiado y ya no funcionan los ideales unificadores de grandes proyectos sociales ni se mantienen las figuras que encarnaban claros referentes de autoridad en lo social, basta ver el cambio en la función docente. Sin embargo, los jóvenes siguen necesitando un futuro y adultos que los ayuden a conseguirlo. La dimensión de la autoridad es necesaria pero no en el sentido de mandar sino de saber acompañar al sujeto en la dirección de su deseo. La autoridad es reconocida por el sujeto si es la autoridad que sabe ayudarlo a construir algo a lo que poder asirse y que le permita, de esta manera, encontrar su camino.

Los profesionales hablan de continuidad en el vínculo. Pero cuál es la particularidad del lazo social hoy? El modelo es de conexión y desconexión, casi como si vivieran en Internet los sujetos hacen redes, links, conectan y desconectan y es importante que haya puntos de referencia que permitan esa movilidad.

Tomemos el tema del saber que tanto preocupa al sistema educativo. Hay que constatar los cambios. Ya no se trata del saber que hay que profundizar sino de un saber que se encuentra en la red, un saber que no necesita de la autoridad de la enunciación. Un saber que no exige

de la memoria porque está siempre en la memoria del Otro, se conecta cuando es necesario. Lo mismo sucede con el móvil.

Si los profesionales no se actualizan se transforman en analfabetos de las nuevas lecturas y concluyen que son los otros los que no leen. No es que se lea menos sino que se lee de manera diferente porque es una lectura adaptada a las nuevas propuestas del mercado y sus objetos. Esto no quiere decir que se deba dejar a los niños sin orientación a merced del mercado.

Por eso el problema no son los niños y jóvenes sino los adultos que van quedando cada vez más fuera del proceso y esto puede producir su propia desautorización. Si se pierde la función mediadora del adulto entre el mercado y la exigencia pulsional del niño sólo queda la culpabilización cada vez mayor de las infancias y las adolescencias. Por eso preocupa tanto la adolescencia hoy porque los adultos han perdido su lugar.

Ese lugar es necesario para ayudar a un adolescente que puede angustiarse si no va bien en el colegio y comenzar a hacer una serie de pasajes al acto transgresores y peligrosos para él como forma de tratar esa angustia. Allí se trata de ayudarlo a sintomatizar su problema. Hay que pensar que frecuentemente el que se presenta es un tercero que adjetiva al sujeto. Se trata de separar lo que dice el Otro para poder ver qué dice el sujeto, y así detectar de quién es el síntoma en juego.

La oferta de espacio regulado para los adolescentes es central. Ya en la investigación "*Avaluació de les necessitats referides a la infància a la província de Barcelona*", realizada por el equipo coordinado por la Doctora Violeta Núñez, de la UB a lo largo de los años 1997, 98 i 99 los adolescentes reclamaban mejor relación profesor-alumno, poder ver la utilidad de los estudios y la demanda de mejores equipamientos - no de polideportivos-, sino de instalaciones informáticas, bibliotecas y lugares para poder estudiar dentro del recinto escolar. La investigación que se presenta hoy trae, también, interesantes cuestiones al respecto

Los adolescentes y jóvenes necesitan espacios regulados de libertad que puedan diseñar ellos mismos, pero para eso hay que darles esos espacios y trabajarlos con ellos. El tratamiento dado a la cuestión del "botellón" muestra la mala vía de abordaje de esta cuestión.

Es verdad que pareciera que los jóvenes no se interesan por lo social pero qué definición de lo social manejamos y cuáles son los canales posibles? Los jóvenes de hoy, esos que acaban de atravesar las adolescencias, tienen nuevas formas de solidaridad, se interesan en las ONG y hacen funcionar redes de intercambio de todo tipo... En un artículo aparecido en *ADN*, Lucía Lijtmaer habla de las reuniones de intercambio y de los Bancos de tiempo que utilizan muchos jóvenes en Barcelona y que vale la pena conocerⁱⁱ.

Es hora de hacer el pasaje del adolescente problemático -que en realidad es una referencia al Otro que lo adjetiva-, a un adolescente que tiene algún problema, si fuera el caso. Entonces se le puede preguntar qué le pasa y ayudarlo a construir el síntoma y sostenerlo para atravesar esa dificultad. Tal vez el problema mayor que tienen estos sujetos es la soledad y lo que hemos llamado las nuevas formas de la desprotección que no tienen que ver con la pobreza sino con el desfallecimiento de la función del adulto.

Por eso es importante separar los problemas concretos que pueden tener los sujetos de los problemas que tienen los profesionales. Es necesario tener los recursos para tratar el malestar que se genera en la práctica para poder mantener el lugar que pueda alojar la problemática de los sujetos sin que se obture con la dificultad del profesional.

* Conferencia inaugural. Barcelona, 27 d'octubre de 2006.

ⁱ El texto de presentación del Forum dice: *Es un fet, constatat a molts serveis i entitats adreçades a adolescents i joves, la dificultat de connexió i vinculació malgrat les ofertes puguin ser d'interès pels mateixos joves.*

Ho constatem als serveis de salut, sigui als equips d'atenció primària (EAP's de salut) on deixen de venir a partir dels 14 anys (apareixen ocasionalment per demandes puntuals com la pastilla del dia després) o bé als equipaments de salut mental (CSMIJ's, CAS) on resulta difícil, a partir d'aquesta edat (14 a) establir una vinculació regular, tret de casos greus que son acompanyats per adults.

Als equipaments i entitats de lleure, amb una oferta d'entrada atractiva (noves tecnologies, esport, oci,...) també constatem com no sempre aquestes propostes son rebudes amb interès pel jovent. Pel que fa al món educatiu constatem també dificultats importants, a partir de l'Educació Secundària Obligatoria, en la connexió entre les propostes formatives i el interessos dels joves i adolescents.

Finalment i pel que fa a les propostes sorgides dels centres de serveis socials i equipaments de la xarxa d'atenció social, també constatem un cert decalatge entre propostes institucionals i interès dels "usuaris" (reals o potencials) dels serveis. Tallers, projectes específics, grups operatoris presenten resultats diversos, a vegades aconseguixen connectar amb les problemàtiques i interessos dels joves i d'altres passen desapercibuts.

Tot això provoca una certa decepció en els professionals que hi treballen ja que el seu esforç no genera una continuïtat del vincle i per tant l'oportunitat –quan s'escau– d'aprofundir en el treball amb joves en situació de risc social.

Aquest II Fòrum Interxarxes vol reflexionar sobre els factors que hi intervenen en aquesta dificultat del vincle, tants pel que fa a qüestions estructurals (evolutives, generacionals), d'organització dels serveis (rigidesa horaris, disponibilitat recursos, privacitat assistència,...) com d'actualitat (noves problemàtiques, nous usuaris, llenguatge "professional")

ⁱⁱ "Todo gratis

Atención: este fin de semana ha habido concentraciones de gente joven que no estaba bebiendo en lugares públicos. Inaudito, ¿verdad? No tanto.

Ayer se celebró el onceavo intercambio de objetos, conocimientos y servicios en la Plaça de la Virreina, en Gracia, donde uno se podía agenciar todo tipo de cosas gratis a cambio de dejar a su vez cosas gratis. Esta iniciativa tan sencilla, promovida por el colectivo Xaingra, del Ateneo Popular Rosa de Foc, reunió a más de un centenar de personas que, durante el mediodía de ayer intercambiaron libros, ropa, utensilios para el hogar y objetos de todo tipo, al ritmo de música étnica y con una olla popular como colofón alimenticio de fiesta dominical.

"La idea primordial es proporcionar una alternativa al modelo consumista actual, dejando de lado la moneda, para intercambiar servicios y cosas", explicó Xavier Sulé, uno de los organizadores del evento. Partiendo de esta premisa, y con los antecedentes de los trueques en Uruguay y Argentina, el colectivo lleva impulsando este tipo de actividad desde hace tres años.

La convocatoria trimestral se realizó por internet. Xaingra cuenta con más de seiscientos miembros activos asiduos a los intercambios, y promueve el intercambio internáutico como manera más directa y efectiva de acción paralela al sistema capitalista. "La gente ofrece bicicletas, o pide clases de inglés, lo que sea, de manera gratuita", aclaró Sulé.

Más allá del intercambio en sí, el objetivo es que la acción sirva para fomentar la cohesión cívica del barrio. Y es que Gracia se ha convertido en centro neurálgico de iniciativas de intercambio. La asociación cultural Albricias, y el bar Heliogàbal, a menos de doscientos metros de distancia, también realizan intercambios trimestrales.

En la zona existe, además, uno de los "Bancos de Tiempo" más activos, en los que la moneda de compra y venta no es el euro, sino la hora. Esta idea de intercambiar servicios a golpe de talonario horario fue importada de Italia, y se lleva a cabo también en el Raval, el Guinardó, Sants y Bon Pastor. Lo curioso es que la oferta de servicios –gente dispuesta a donar su tiempo gratuitamente– supera a la demanda. Botellón más, botellón menos."